

B.AU

Аудит ва ишончни таъминлайдиган топшириқлар асослари

2025 йилда имтиҳонга тайёргарлик
учун ўқув-услубий қўлланма

Оглавление

I. Умумий қоидалар.....	2
II. Дастурнинг мақсади ва унинг асосий бўлимлари.....	5
III. Имтиҳон формати.....	6
IV. Батафсил ўқув режаси ва ўқув мақсадлари.....	7
V. Баҳоланадиган билим ва кўникмалар мавзуси бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар.....	11

I. Умумий қоидалар

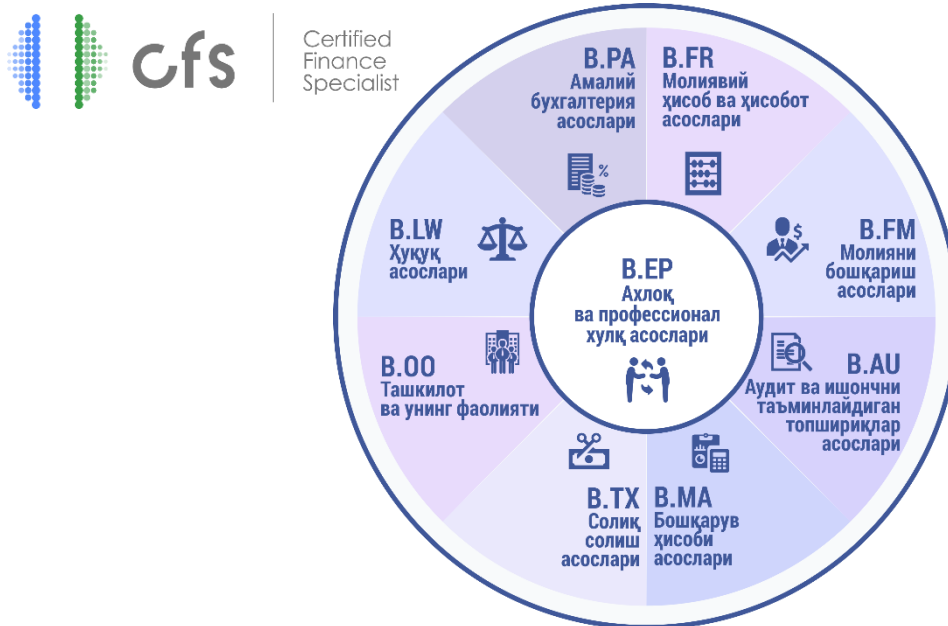
Ўзбекистон сертифициланган молия мутахассислари уюшмаси («ACFP») CFS – Certified Finance Specialist базавий малакаси доирасида В.АУ Аудит ва ишончни таъминлайдиган топшириқлар асослари имтиҳонига тайёргарлик дастурини ишлаб чиқди.

CFS малакасининг тузилиши

CFS базавий малакасини олиш учун номзод В.АУ Аудит ва ишончни таъминлайдиган топшириқлар асослари имтиҳонидан ташқари, қуйидаги имтиҳонларни топшириши керак:

- В.FR Молиявий ҳисоб ва ҳисобот асослари
- В.FM Молияни бошқариш асослари
- В.МА Бошқарув ҳисоби асослари
- В.ТХ Солиқ солиш асослари
- В.ОО Ташкилот ва унинг фаолияти
- В.ЛW Ҳуқуқ асослари
- В.РА Амалий бухгалтерия асослари

Шунингдек, «Ахлоқ ва профессионал хулқ асослари» (В.ЕР) курсидан ўтиш зарур.

ACFP малака даражалари тизими

ACFP малакалари тўртта изчил даража бўйича туркумланган:

- А даражаси (бошланғич)
- В даражаси (базавий)
- С даражаси (профессионал)
- D даражаси (илғор)

Ўқишни билим ва кўникмаларингизга энг мувофиқ келадиган даражадан бошлаш тавсия этилади. А даражасидан бошлаш мажбурий талаб эмас. Мос келадиган даражани танлаш жорий малака ва профессионал тажрибани ўзини ўзи баҳолашга асосланиши керак.

B.AU имтиҳонининг ACFP тизимидаги ўрни

B.AU имтиҳони аудиторлик фаолиятини босқичма-босқич ўрганишда базавий поғона ҳисобланади ва қуйидагича топширилиши мумкин:

- CFS малакаси доирасида (B даражаси) мустақил имтиҳон сифатида;
- аудитни ўрганишнинг мураккаброқ босқичларига (AA Аудит ва турдош хизматлар (ACCA) ва D.AU Стратегик аудит (ACFP)) ўтишдан олдин зарур поғона сифатида.

Таълим натижалари

В.АУ имтиҳони номзодларга қуйидагиларга имкон беради:

- аудиторлик фаолиятининг фундаментал тамойилларини ўзлаштириш;
- энг оддий аудиторлик тартиб-таомилларини бажаришнинг амалий кўникмаларига эга бўлиш;
- малаканинг кейинги даражаларида аудитни чуқурроқ ўрганишга тайёргарлик кўриш.

Амалий аҳамияти

Аудит асослари бўйича базавий билим ва кўникмалар молия мутахассисига қуйидагилар учун зарур:

- аудит ва ишончни таъминлайдиган бошқа топшириқлар моҳиятини тушуниш;
- аудиторлик топшириқларини бажариш босқичларини аниқлаш;
- аудиторлик далилларини йиғиш тартиб-таомилларини қўллаш;
- агентлик ўзаро муносабатлари контекстини тушуниш;
- профессионал ахлоқ тамойилларига амал қилиш;
- мижознинг ички назорат тизимини баҳолаш.

Ўқув юклараси

Умумий ҳисобда, В.АУ «Аудит ва ишончни таъминлайдиган топшириқлар асослари» имтиҳонига тайёргарлик учун камида 180 соат керак бўлади:

Ўқув фаолияти тури	Академик соатлар сони
Онлайн-курс	70
Амалий машғулотлар	70
Мустақил иш	40
Жами	180

II. Дастурнинг мақсади ва унинг асосий бўлимлари

«Аудит ва ишончни таъминлайдиган топшириқлар асослари» фани бўйича имтиҳонга тайёргарлик дастурининг мақсади молиявий ахборотга нисбатан ишончни таъминлайдиган топшириқлар ҳақида базавий билимлар олишдир. Бунга қуйидагилар киради:

- аудит ва ишончни таъминлайдиган бошқа топшириқлар моҳиятини аниқлаш;
- топшириқларни бажариш босқичларини ва уларни бажариш учун ахборот йиғиш жараёнини аниқлаш;
- агентлик ўзаро муносабатлари контекстини ва профессионал ахлоқ асосларини тушуниш.

Ушбу мақсадга эришиш учун дастур қуйидаги бўлимларни ўз ичига олади:

1. Аудиторлик хизматларининг турлари ва аудитни тартибга солиш;
2. Аудиторнинг профессионал ахлоқи асослари;
3. Аудиторлар ва аудиторлик ташкилотлари мустақиллиги асослари;
4. Аудитор ва корпоратив бошқарув учун жавобгар бўлган шахслар ўртасидаги ўзаро муносабатлар қисмида корпоратив бошқарув асослари;
5. Аудитнинг мақсадлари ва аудиторлик далилларини йиғиш асослари;
6. Аудиторлик хатари асослари;
7. Мижознинг ички назорат тизими асослари.

Шу билан бирга, талабалар дастурнинг олдинги босқичларидан кейин базавий математика кўникмаларига эга эканликларини, шунингдек молиявий ҳисобот тузилиши ва моддаларини тушунишни намоиш қилишлари керак.

Имтиҳонни муваффақиятли топширгандан сўнг талабалар энг оддий аудиторлик тартиб-таомилларини бажара олишлари ва аудитнинг аҳамиятини ҳамда унинг замонавий корпоратив дунёдаги ролини тушунишлари керак.

III. Имтиҳон формати

«Аудит ва ишончни таъминлайдиган топшириқлар асослари» фани бўйича имтиҳон компьютерда ўтказилади. Имтиҳон давомийлиги – 2 соат. Имтиҳонда ҳар қандай материаллардан фойдаланиш тақиқланади.

Имтиҳон тест форматидаги 50 та саволдан иборат бўлиб, уларнинг ҳар бири бир хил вазнга эга (2 балл). Шу тариқа, умумий вазн 100 баллни ташкил қилади. Саволлар имтиҳон дастурининг ҳар қандай бўлимига тааллуқли бўлиши мумкин.

Имтиҳонда олиш мумкин бўлган энг юқори натижа 100 баллни ташкил қилади. Ўтиш бали – 50 балл.

IV. Батафсил ўқув режаси ва ўқув мақсадлари

1-бўлим: Аудиторлик хизматларининг турлари ва аудитни тартибга солиш

1.1-кичик бўлим: Аудиторлик хизматларининг турлари

Ушбу кичик бўлимни ўзлаштиргандан сўнг талабалар қуйидагиларни бажара олишлари керак:

А. Аудит ва ишончни таъминлайдиган топшириқларнинг халқаро стандартлари бўйича кенгаш (IAASB) стандартлари билан тартибга солинадиган топшириқларнинг таърифи ва турларини муҳокама қилиш;

В. молиявий ҳисобот аудити доирасида агентлик схемаси нима эканлигини муҳокама қилиш;

С. замонавий иқтисодиётда аудитнинг ролини очиб бериш;

Д. молиявий ахборотни умумий текширишни, уларни ўтказиш мақсадларини, шунингдек уларнинг аудитдан фарқини муҳокама қилиш;

Е. аудит ва ихтисослашган текширув натижалари бўйича ишонч турларининг фарқини муҳокама қилиш.

1.2-кичик бўлим: Аудитни тартибга солиш

Ушбу кичик бўлимни ўзлаштиргандан сўнг талабалар қуйидагиларни бажара олишлари керак:

А. Ўзбекистон Республикасида аудиторлик фаолиятининг давлат ва жамият томонидан тартибга солиниши асосларини таҳлил қилиш;

В. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қўллаш мажбурий бўлган аудиторлик фаолияти стандартларининг тузилиши ва мазмунини очиб бериш.

2-бўлим: Аудиторнинг профессионал ахлоқи асослари

Ушбу бўлимни ўзлаштиргандан сўнг талабалар қуйидагиларни бажара олишлари керак:

А. аудиторлик касбининг пойдевори сифатида бухгалтернинг профессионал ахлоқи асосларини муҳокама қилиш;

В. профессионал бухгалтернинг қуйидаги профессионал ахлоқ тамойилларини таърифлаш:

— ҳалоллик,

— холислик,

- профессионал билим ва кўникмалар ва лозим даражадаги эҳтиёткорлик,
- махфийлик,
- профессионал хулқ;

С. аудиторлик фаолиятини амалга оширишда профессионал ахлоқ тамойиллари бузилишининг қуйидаги хатарларини аниқлаш:

- шахсий манфаатдорлик,
- ўзини ўзи текшириш,
- вакиллик қилиш,
- яқин танишлик,
- шантаж (қўрқитиш),

ва ушбу хатарларнинг юзага келиш ҳолатларини муҳокама қилиш;

Д. хатарларга жавобан аудитор томонидан кўриладиган асосий эҳтиёт чораларини муҳокама қилиш;

Е. аудиторлик фаолиятидаги манфаатлар тўқнашувини, унинг келиб чиқиш сабаблари ва бартараф этиш имкониятини аниқлаш ва муҳокама қилиш.

3-бўлим: Аудиторлар ва аудиторлик ташкилотлари мустақиллиги асослари

Ушбу бўлимни ўзлаштиргандан сўнг талабалар қуйидагиларни бажара олишлари керак:

А. Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига мувофиқ аудиторлар ва аудиторлик ташкилотларининг мустақиллигига қўйиладиган талабларни муҳокама қилиш;

В. Аудиторлар ва аудиторлик ташкилотларининг мустақиллиги қоидалари билан белгиланган мустақилликка риоя қилишнинг концептуал ёндашувини муҳокама қилиш.

4-бўлим: Корпоратив бошқарув асослари

Ушбу бўлимни ўзлаштиргандан сўнг талабалар қуйидагиларни бажара олишлари керак:

А. корпоратив бошқарув тамойилларининг илғор жаҳон амалиётини, шу жумладан корпоратив бошқарув мақсадларини муҳокама қилиш.

5-бўлим: Аудитнинг мақсадлари ва аудиторлик далилларини йиғиш асослари

5.1-кичик бўлим: Аудитнинг мақсадлари

Ушбу кичик бўлимни ўзлаштиргандан сўнг талабалар қуйидагиларни бажара олишлари керак:

- A. аудитни тайинлаш ва молиявий ҳисобот аудитини ўтказишда аудиторнинг асосий мақсадларини муҳокама қилиш;
- B. профессионал скептицизмни аниқлаш ва аудитнинг барча босқичларида унинг ролини муҳокама қилиш;
- C. профессионал мулоҳазани аниқлаш ва аудитнинг барча босқичларида унинг ролини муҳокама қилиш;
- D. аудиторнинг иш ҳужжатларини, шу жумладан бажарилган аудиторлик тартиб-таомиллари ва йиғилган аудиторлик далиллари ҳақидаги иш ҳужжатларининг шакли, мазмуни ва ҳажмини муҳокама қилиш.

5.2-кичик бўлим: Бирламчи даражада аудиторлик далилларини йиғиш асослари

Ушбу кичик бўлимни ўзлаштиргандан сўнг талабалар қуйидагиларни бажара олишлари керак:

- A. аудиторлик далиллари тушунчасини аниқлаш, уларни олиш манбаларини ва уларни йиғиш учун аудиторлик тартиб-таомилларини муҳокама қилиш;
- B. аудиторлик далиллари сифатида фойдаланиладиган ахборотнинг ўринлилиги ва ишончилигини муҳокама қилиш;
- C. аудиторлик далилларини олиш мақсадида тестлаш учун элементларни танлаш усулларини (барча объектларни танлаш, муайян объектларни танлаш ва аудиторлик танланмасини) муҳокама қилиш;
- D. аудиторлик танланмаси тушунчасини аниқлаш, танланма ҳажмига таъсир қилувчи омилларни, синаш учун элементларни саралаш ва аудиторлик танланмаси натижаларини экстраполяция қилишни таърифлаш.

6-бўлим: Аудиторлик хатари асослари

Ушбу бўлимни ўзлаштиргандан сўнг талабалар қуйидагиларни бажара олишлари керак:

- A. аудиторлик хатарини аниқлаш ва унинг бизнес хатаридан фарқини муҳокама қилиш;
- B. аудиторлик хатари компонентларини, шу жумладан қуйидаги каби тушунчаларни муҳокама қилиш ва аниқлаш:

– ажралмас хатар ва ички назорат тизими хатарини ўз ичига олган мижозларга оид хатар;

- аудиторлик хатари;
- аудиторлик тартиб-таомиллари билан боғлиқ хатарлар, масалан, аниқланмаслик хатари, танланмага доир хатар ва танланма билан боғлиқ бўлмаган хатарлар.

7-бўлим: Мижознинг ички назорат тизими асослари

7.1-кичик бўлим: Ички назорат тизими ва унинг таърифи

Ушбу кичик бўлимни ўзлаштиргандан сўнг талабалар қуйидагиларни бажара олишлари керак:

A. ички назорат тизимининг мақсадлари ва вазифаларини аниқлаш ва муҳокама қилиш;

B. ички назорат тизимининг қуйидаги компонентларини аниқлаш ва муҳокама қилиш:

- назорат муҳити,
- хатарларни баҳолаш жараёни,
- назорат тадбирлари,
- асосланган қарорлар қабул қилиш учун ахборотга доир ўзаро ҳамкорлик,
- мониторинг;

C. мижознинг ҳисоб ва назорат тизимларини таърифлаш усулларини, масалан, матн, схема ва сўровнома кўринишида таърифлашни муҳокама қилиш;

D. назорат тадбирларини муҳокама қилиш;

E. назорат тадбирларининг ажралмас камчиликларини муҳокама қилиш.

7.2-кичик бўлим: Назорат воситаларини тестлаш

Ушбу кичик бўлимни ўзлаштиргандан сўнг талабалар қуйидагиларни бажара олишлари керак:

A. молиявий ҳисоботнинг дастлабки шартларини аниқлаш;

B. воситаларини тестлаш нима эканлигини ва улар моҳият бўйича текшириш тартиб-таомилларидан нимаси билан фарқ қилишини муҳокама қилиш;

C. синовнинг асосий усулларини (сўровлар, текшириш, кузатиш ва бошқалар) назорат воситаларини тестлаш контекстида аниқлаш ва муҳокама қилиш.

V. Баҳоланадиган билим ва кўникмалар мавзуси бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

- Ўзбекистон Республикасининг 25.02.2021 йилдаги «Аудиторлик фаолияти тўғрисида»ги ЎРҚ-677-сон Қонуни
 - Ўзбекистон Республикаси Президентининг 10.07.2024 йилдаги «Бюджет маблағларидан фойдаланиш устидан молиявий назоратни кучайтириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПФ-100-сон Фармони
 - Ўзбекистон Республикаси Президентининг 04.08.2021 йилдаги «Аудиторларни сертификатлаштириш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-5210-сон қарори
 - Ўзбекистон Республикаси Президентининг 19.09.2018 йилдаги «Ўзбекистон Республикасида аудиторлик фаолиятини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-3946-сон қарори
 - Аудиторлик фаолиятининг миллий стандартлари (АФМС)
 - Аудитнинг халқаро стандартлари (АХС)
-